

การสร้างสันติภาพในมินดาเนา ฟิลิปปินส์ : ประเด็นที่ควรพิจารณาสำหรับสังคมไทย

BUILDING PEACE IN MINDANAO, PHILIPPINES : ISSUES TO BE CONSIDERATED FOR THAI SOCIETY

ชลัท ประเทืองรัตนา

นักวิชาการสำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า

E-mail : pchalat@hotmail.com

บทคัดย่อ

ความขัดแย้งและความรุนแรงในมินดาเนาระหว่างมุสลิมกับรัฐฟิลิปปินส์ เกิดขึ้นนับเป็นเวลาเกือบห้าสิบปีแล้ว มีผู้เสียชีวิตประมาณ 120,000 คนจากการสู้รบ และผู้สูญหายอีกประมาณ 1 ล้านคน มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงด้วยสันติวิธี โดยมีการพูดคุย เจรจา โกล่เกลี่ยคนกลาง มาอย่างต่อเนื่องในหลายรัฐบาล จนได้ข้อตกลงร่วมกันคือเขตการปกครองตนเองของชาวมุสลิมในมินดาเนา แต่ปัญหาความยากจนของชาวมุสลิมและการต่อสู้ยังคงอยู่ ข้อเสนอแนะที่สังคมไทยควรนำมาพิจารณาคือ 1) คนในทุกศาสนาอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติวิธี 2) สร้างฉันทามติของชาติว่าต้องการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของสันติธรรม 3) ภาคประชาสังคมและองค์กรระหว่างประเทศ ควรทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ 4) รัฐบาลควรส่งสัญญาณว่าจะเร่งสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย 5) สานเสวนากับประชาชนในพื้นที่ 6) กระบวนการคัดเลือกคนกลางที่ทั้งสองฝ่ายให้การยอมรับ 7) เจรจาโดยเน้นว่าไม่มีการแบ่งแยกดินแดน

คำสำคัญ: การจัดการความขัดแย้ง ความรุนแรง การสร้างสันติภาพ มินดาเนา ฟิลิปปินส์

ABSTRACT

Conflict and violence in Mindanao, Philippines between Muslim and Philippine's government have been occurring for nearly 50 years . About 120,000 people have died in the fighting and an estimate 1 million people have been displaced. Many governments tried to resolve the conflict by peaceful means, negotiation and mediation .Until a peace agreement was reached and creating the Autonomous Region in Muslim Mindanao. Nevertheless, poverty persists among Muslim people, and fighting is continuing .Issues to be considerate for Thai society are 1) people of all religions can stay together 2)seek national consensus for living together guided by principles of just peace 3) civil society and international organizations should work together with mutual understanding 4) the government should pledge to support and implement a policy of building peace in Thai society 5) dialogue among state officials and local people 6) a neutral third party acceptable to both sides should be selected as a mediator 7) mediation must be predicated on the principle that no area will be separated

KEYWORDS: Conflict resolution, Violence, Peace building, Mindanao, Philippines

บทความเรื่องนี้เน้นศึกษากระบวนการสร้างสันติภาพในมินดาเนา ฟิลิปปินส์ ซึ่งเกิดขบวนการต่อต้านอำนาจรัฐและต้องการแบ่งแยกดินแดนหลายกลุ่ม กลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนไหวใช้ความรุนแรง แต่สุดท้ายก็ขึ้นสู่โต๊ะเจรจา คือ กลุ่ม Moro National Liberation Front (MNLF) และกลุ่ม Moro Islamic Liberation Front (MILF) แม้ว่าทั้งสองกลุ่มขบวนการจะต่อสู้กับรัฐบาลฟิลิปปินส์โดยใช้ความรุนแรง แต่ในที่สุดทั้งสองกลุ่ม ก็ได้หันหน้ามาพูดคุยเพื่อแสวงหาทางออกร่วมกันกับรัฐบาล แม้ว่า การสร้างสันติภาพจะยังไม่เกิดขึ้นอย่างถาวรในมินดาเนา แต่กล่าวได้ว่ามีความคืบหน้าในการสร้างสันติภาพมากพอสมควร จึงเป็นประสบการณ์ที่ควรนำมาเป็นบทเรียนสำหรับสังคมไทยต่อไป

บทความเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. วิเคราะห์สถานการณ์ความขัดแย้ง ความรุนแรง และความพยายามในการสร้างสันติภาพในมินดาเนา ประเทศฟิลิปปินส์
2. วิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคในการจัดการความขัดแย้งและความรุนแรงในมินดาเนา ประเทศฟิลิปปินส์
3. เสนอแนะประเด็นของการจัดการความขัดแย้งในมินดาเนา เพื่อนำมาเป็นบทเรียนสำหรับสังคมไทย

สถานการณ์ความขัดแย้ง ความรุนแรงและความพยายามในการสร้างสันติภาพในมินดาเนา ประเทศฟิลิปปินส์

ความขัดแย้งและความรุนแรงในมินดาเนาเกิดขึ้นมาอย่างยาวนานหลายร้อยปี นับตั้งแต่ยุคจักรวรรดินิยม ที่ประเทศที่มีกำลังมากกว่าเข้ายึดครองทรัพยากรในมินดาเนา แต่บทความนี้จะเน้นอธิบายเฉพาะความขัดแย้งตั้งแต่การก่อตัวของกลุ่ม Moro National Liberation Front (MNLF) ในทศวรรษ 1960 และกลุ่ม Moro Islamic Liberation Front (MILF) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1984 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นการต่อสู้ของกลุ่มมุสลิมในมินดาเนาเพื่อเรียกร้องอำนาจในการปกครองตนเอง ในปัจจุบันความรุนแรงก็ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง นับเป็นเวลาเกือบห้าสิบปีแล้ว และมีผู้เสียชีวิตประมาณ 120,000 คนจากการสู้รบ และผู้สูญหายอีกประมาณล้านคน

รากเหง้าของความขัดแย้งในมินดาเนาเกิดจากความไม่เป็นธรรม ในมินดาเนา มีประวัติศาสตร์การถูกปกครองมาอย่างยาวนานหลายร้อยปีทั้งจากสเปนและสหรัฐอเมริกา ชาวมุสลิม

เห็นว่า การรวมมินดาเนาเข้าเป็นส่วนหนึ่งของฟิลิปปินส์นั้นปราศจากการยินยอมของพวกเขา และภายใต้การปกครองของรัฐบาลฟิลิปปินส์ ชาวมินดาเนาต้องเผชิญกับความไม่เป็นธรรม เช่น ความล้มเหลวของรัฐบาลในการจัดบริการพื้นฐาน ทำให้มินดาเนาที่เป็นมุสลิมมีอัตราความยากจนสูงสุด ปัญหาการแย่งชิงกรรมสิทธิ์ที่ดินระหว่างชาวคริสต์กับมุสลิมจนนำไปสู่การสู้รบอย่างรุนแรง ยิ่งกว่านั้น เกิดการสังหารหมู่ชาวมุสลิมในหลายๆ พื้นที่ และการละเมิดมัสยิด โดยกระบวนการยุติธรรมไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันทั่วถึง จึงเป็นที่มาของความคิด การแบ่งแยกดินแดน

1. กลุ่ม MNLF-Moro National Liberation Front เคลื่อนไหวตั้งแต่ทศวรรษ 1960

แนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติโมโร (MNLF) หรือขบวนการแบ่งแยกดินแดนภาคใต้ มีบทบาทมากโดยเฉพาะตั้งแต่มาร์กอสเริ่มประกาศกฎอัยการศึก **ความเคลื่อนไหวในช่วงแรกเพื่อเรียกร้องการแบ่งแยกดินแดน** แต่ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเรียกร้องมาเป็นอำนาจในการปกครองตนเองภายใต้รัฐบาลฟิลิปปินส์ ในช่วงปี ค.ศ.1971-1976 เกิดการสู้รบระหว่างกองกำลังทหารฟิลิปปินส์กับกลุ่ม MNLF เกิดการสูญเสียนับ 60,000 กว่าคน และประชาชนจำนวน 300,000 คนอพยพไปทางตอนใต้ของซาบ่า

เมื่อเกิดการสูญเสียเป็นจำนวนมาก ได้มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยหาคนกลางที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับ **รัฐบาลมาร์กอสและกลุ่ม MNLF ก็ได้ยอมรับบทบาทของคนกลางคือประเทศลิเบีย** ซึ่งเป็นสมาชิกของ Organisation of the Islamic Conference (OIC) ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยปัญหาที่เกิดขึ้น รัฐบาลมาร์กอสยอมรับบทบาทของ OIC เนื่องจากต้องพึ่งน้ำมันจากประเทศเหล่านี้ ขณะที่ทางกลุ่ม MNLF เห็นว่า OIC น่าจะเห็นใจและช่วยปกป้องผลประโยชน์ของมุสลิมเนื่องจากเป็นมุสลิมเหมือนกัน โดยการไกล่เกลี่ยนั้นลิเบียเน้นว่า**ต้องอยู่ภายใต้กรอบอธิปไตยของฟิลิปปินส์ ไม่มีการแบ่งแยกดินแดน** ซึ่งกลุ่ม MNLF ก็ยอมรับข้อตกลงดังกล่าว (ในช่วงแรก MNLF เน้นที่แบ่งแยกดินแดน แต่ต่อมาก็ได้เปลี่ยนเป็นอำนาจในการปกครองตนเองภายใต้รัฐบาลฟิลิปปินส์) นับได้ว่าเป็นบทบาทที่สำคัญยิ่งของลิเบียในการทำให้ MNLF เปลี่ยนจุดยืนจากเดิมได้

จนกระทั่งได้ข้อตกลงตริโปลี (Tripoli Agreement) ตกลงร่วมกัน ให้มินดาเนาซึ่งมี 13 จังหวัดและ 9 เมือง ในขณะนั้น

เป็นเขตปกครองตนเอง (Autonomous) และอยู่ภายใต้รัฐบาลฟิลิปปินส์ แทนที่จะเป็นเอกราชตามที่ MNLF ร้องขอ โดยมีเลขานุการโอไอซี ในขณะนั้นเป็นพยาน แต่ในภายหลังรัฐบาลฟิลิปปินส์ก็ไม่ได้ทำตามข้อตกลง ด้วยเกรงว่าชาวคริสเตียนที่อาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่ในภาคใต้จะได้รับผลกระทบมาก โดยเฉพาะจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายมุสลิม ทำให้กลุ่ม MNLF ไม่พอใจ และเริ่มสู้รบกับรัฐบาลฟิลิปปินส์อีกครั้ง บทเรียนที่ได้คือคนกลางไม่ควรท้วงหรือเน้นให้บรรลุข้อตกลงเท่านั้น แต่ต้องทำให้คู่กรณีทำตามข้อตกลง และติดตามดูว่าคู่กรณีทำตามข้อตกลงหรือไม่

การสร้างสันติภาพโดยการเจรจาจะระหว่างระหว่างรัฐบาลฟิลิปปินส์กับกลุ่ม MNLF เกิดขึ้นในยุคของประธานาธิบดี 3 คน คือ ประธานาธิบดี เฟอร์ดินาน มาร์กอส, โคราซอน อาคิโน และพิเดล รามอส นโยบายของรัฐบาลในแต่ละสมัยจะต่างกัน แต่แนวคิดของประธานาธิบดีมีจุดร่วมที่เหมือนกันคือ **ต้องการให้มินดาเนาในส่วนที่มีมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ จัดเป็นเขตปกครองตนเอง (Autonomous Region) นโยบายและแนวทางปฏิบัติที่รัฐบาลฟิลิปปินส์ได้ใช้คือนโยบายการรวมการบริหารและโครงสร้างของมุสลิมเข้ากับระบบการปกครองของฟิลิปปินส์ และการกล่อมเกลாதงวัฒนธรรมหรือการรวมตัวทางวัฒนธรรมของมุสลิมให้เข้ากับสังคมส่วนใหญ่ของฟิลิปปินส์ เพื่อให้เกิดการยอมรับและการให้ความร่วมมือ**

ในช่วงที่กลุ่ม MNLF เคลื่อนไหวนั้น มีความพยายามในการสร้างสันติภาพ สลับกับการสู้รบกันเป็นระยะ จนกระทั่ง**รัฐบาลรามอสขอให้ MNLF กลับมาเจรจากันอีกครั้ง** มีซูฮารีแกนนำของ MNLF ตั้งเงื่อนไขว่าการเจรจาจะต้องจัดขึ้นนอกประเทศฟิลิปปินส์ โดยจัดขึ้นในประเทศที่เป็นกลาง และควรจัดขึ้นโดย OIC สำหรับประเด็นในการเจรจานั้นจะต้องดำเนินไปภายใต้ข้อตกลง Tripoli Agreement ที่ได้ทำไว้แล้ว ซึ่งต่อมากู่กรณี ได้พูดคุยอย่างเป็นทางการ 4 รอบ เป็นเวลา 4 ปี ทั้งสองฝ่ายก็ได้ลงนามในข้อตกลงสันติภาพเมื่อวันที่ 2 กันยายน ค.ศ.1996 ตามข้อตกลงตริโปลี ในครั้งนี้มีรัฐมนตรีต่างประเทศของอินโดนีเซีย อาลี อาลาตัส (Ali Alatas) เป็นพยาน พร้อมด้วยผู้นำกลุ่มคือมีซูฮารี ข้อตกลงดังกล่าวเป็นการปฏิบัติตามข้อตกลงปี ค.ศ. 1976 Tripoli Agreement ซึ่งข้อตกลงที่ได้นั้นได้เน้นเฉพาะจังหวัดที่มีมุสลิมมากที่สุด 5 จังหวัด ประกอบด้วยจังหวัดมากินดาเนา ลานาเดลซู ชูลู ทาวิทาวิ และบาซัน

แม้ว่าได้ข้อตกลงปี ค.ศ.1996 แล้ว แต่ที่สำคัญ ยังมีอดีตกองกำลังและครอบครัวที่ยังว่างงานและยากจน มุสลิมในมินดาเนายังคงยากจนที่สุดทั้งๆ ที่ร้ายวश्यकธรรมชาติที่สุด โดยมีจังหวัดซูลูเป็นจังหวัดที่ยากจนที่สุดในฟิลิปปินส์ ประกอบกับมีซูฮารีแกนนำคนสำคัญของ MNLF ซึ่งได้เป็นผู้ว่าของ Autonomous Region Muslim in Mindanao (ARRM) คนแรก แต่ต่อมากถูกจับเข้าคุก ทำให้ในปีค.ศ. 2007 กองกำลัง MNLF ได้เริ่มสู้รบกับรัฐบาลฟิลิปปินส์อีกครั้ง

2. กลุ่ม MILF-Moro Islamic Liberation Front เคลื่อนไหวตั้งแต่ปี ค.ศ.1984-ปัจจุบัน

กลุ่ม MILF เกิดจากความแตกแยกทางแนวคิดในระหว่างกลุ่มมุสลิมด้วยกัน ซาลามัต ฮาซิม (Salamat Hashim) แกนนำคนสำคัญคนหนึ่งใน MNLF ในขณะนั้น ไม่เห็นด้วยกับ MNLF ที่จะให้ภาคใต้เป็นเขตปกครองตนเอง (autonomous) เขาต้องการให้ภาคใต้ทั้งหมดเป็น "รัฐอิสลาม" จึงแยกตัวออกมาตั้งขบวนการ MILF (Moro Islamic Liberation Front) ขึ้นในปี 1984 โดยไปตั้งฐานของตัวเองที่เมืองลาฮอร์ ประเทศปากีสถาน กล่าวโดยสรุปประเด็นที่เห็นแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม MNLF กับ MILF คือ ประเด็นเอกราชหรืออำนาจในการปกครองตนเอง

กลุ่ม MILF มีกองกำลังทหารมากกว่า 12,000 คน ในตอนกลางของมินดาเนา ในขณะที่รัฐบาลฟิลิปปินส์เจรจากับ MNLF นั้น MILF ได้สะสมกองกำลังและฐานมวลชน จนกระทั่งมีกองกำลังทหารมากกว่า 12,000 คนในค่าย 13 แห่ง และ 33 หน่วยย่อย และด้วยการที่ผู้นำระดับสูงเป็นผู้นำทางศาสนาด้วย ทำให้ได้แนวร่วมซึ่งอาศัยอยู่ในใจกลางเกาะมินดาเนา โดยตั้งแต่ปี ค.ศ.1997 ได้จัดเจรจาอย่างเป็นทางการขึ้น 2 ครั้ง ครั้งแรกเจรจาทันทีในเดือนมกราคม ค.ศ. 1997 จนกระทั่งเดือนมิถุนายน ค.ศ.2000 และครั้งที่สอง เวทีระหว่างประเทศโดยคนกลาง ตั้งแต่เดือนมีนาคม ค.ศ. 2001 ถึงกุมภาพันธ์ ค.ศ.2003

รัฐบาลฟิลิปปินส์กับ MILF เริ่มพูดคุยในปี ค.ศ. 1997 หลังจากรัฐบาลรามอสได้บรรลุข้อตกลงกับ MNLF แล้ว รามอสได้จัดเจรจาชึ้นอย่างเป็นทางการครั้งแรกกับ MILF ซึ่ง MILF มีแนวทางที่แตกต่างจาก MNLF กลุ่ม MILF ต้องการแยกตัวออกเป็นเอกราช อิสระจากอำนาจการปกครองของฟิลิปปินส์มากกว่าที่จะร่วมบริหารอำนาจร่วมกับรัฐบาลฟิลิปปินส์ ในปี ค.ศ. 1997 รัฐบาลรามอสได้ลงนามในข้อตกลง The Agreement on

General Cessation of Hostilities และในข้อตกลงนี้ก็เป็นที่มาของ คณะกรรมการ Committees for Cessation of Hostilities (CCCH) ต่อมาเมื่อเอสตราดาได้เป็นประธานาธิบดี การเจรจา ก็ต้องยุติลงเนื่องจากในสมัยเอสตราดา เริ่มโจมตีค่ายกองกำลัง Abubakar ของ MILF รวมถึงค่ายทหารต่างๆ มากกว่า 47 ค่ายทหารของ MILF ในปี ค.ศ. 2000 ทำให้ผู้นำคือ ซาลามัต ก็ได้ประกาศทำจี้ต่อรัฐบาลฟิลิปปินส์ ในสมัยรัฐบาลนี้ ไม่สามารถ ดำเนินการให้นโยบายและแผนการของรามอสก้าวหน้าต่อไปได้ การไม่เน้นการเจรจาประนีประนอม ทำให้ปัญหาภาคใต้ประทุขึ้นมาอีกครั้ง

ในสมัยประธานาธิบดีอาโรโยได้เจรจาสันติภาพกับกลุ่ม MILF ซึ่งรัฐบาลฟิลิปปินส์ก็ได้ตอบสนองข้อเรียกร้องของ MILF คือการพูดคุยต้องมีคนกลางโดย OIC หรือประเทศที่เป็นสมาชิก OIC ในปี ค.ศ. 2001 ประธานาธิบดีอาโรโยได้ขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลมาเลเซียในการเป็นตัวกลาง โดยการช่วยเหลือและมี ส่วนร่วมจาก Gadadafi International Foundation for Charible Associations chair ประเด็นในการพูดคุยคือ ประเด็น ความมั่นคง โดย OIC ร่วมตรวจสอบการหยุดยิง ประเด็นการฟื้นฟู เยียวยา โดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน คุ้มครองผู้พลัดถิ่น และสิทธิใน การกำหนดวิถีการเมืองของมุสลิม ประเด็นแผ่นดินบรรพบุรุษ ความต้องการทางเศรษฐกิจและสิทธิของชาวมุสลิม ที่มีมาตั้งแต่ อดีต

ในประเด็นการยอมรับบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยคนกลาง ของรัฐบาลฟิลิปปินส์กับกลุ่ม MILF เนื่องจากรัฐบาลฟิลิปปินส์ เห็นว่ามาเลเซียในฐานะสมาชิกของ OIC น่าจะเป็นที่ยอมรับ ของกลุ่ม MILF ซึ่งต่อมาประเทศมาเลเซียมีบทบาท สำคัญใน การพูดคุยจนกระทั่งได้ข้อตกลงร่วมกันเบื้องต้นกับกลุ่ม MILF คือ

1. ยอมรับเกียรติภูมิและอธิปไตยของฟิลิปปินส์
2. ไม่มีการแบ่งแยกดินแดนและการขอเป็นเอกราช
3. ประกันสิทธิของบังซาโมโร (มุสลิม) เสมือนเป็น ประชาชนของฟิลิปปินส์
4. MILF และ MNLF ความร่วมแรงร่วมใจเพื่อหาทาง แก้ปัญหาและต่อต้านความรุนแรงและการใช้กำลังทหารของ ขบวนการโมโร

มาเลเซียเน้นย้ำว่าการเจรจาต้องอยู่ภายใต้กรอบอธิปไตย ของฟิลิปปินส์ ไม่มีการแบ่งแยกดินแดน ซึ่งกลุ่ม MILF ก็ยอมรับ

ข้อตกลงดังกล่าว แต่ระหว่างการเจรจานั้นมีการสู้รบกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้การเจรจาไม่ค่อยมีความต่อเนื่องมากนักเป็นการเจรจาไป สู้รบไปด้วย **บทบาทที่สำคัญในการเป็นคนกลางของมาเลเซีย คือ การผ่าทางตัน** เมื่อคู่กรณีไม่สามารถพูดคุยกันได้ ก็จะเข้าไป ทำหน้าที่แทรกแซงให้คู่กรณีพูดคุยกันต่อไป แต่ถ้าคู่กรณีพูดคุยกันได้ มาเลเซียก็จะทำหน้าที่เพียงผู้สนับสนุนกระบวนการในการพูดคุย

ข้อตกลงที่ได้ระหว่างรัฐบาลฟิลิปปินส์กับกลุ่ม MILF ที่มีการพูดคุยกันหลายครั้งเป็น **ข้อตกลงเบื้องต้น 3 เรื่อง** คือ ความปลอดภัย การเยียวยาและดินแดนบรรพบุรุษ ประเด็นเรื่อง ความปลอดภัยและการเยียวยาไม่มีความซับซ้อนมากนักคือ การตั้ง กลไก International Monitoring Team (IMT) ตรวจสอบว่ามี การละเมิดข้อตกลงหยุดยิงหรือไม่ แต่ **ประเด็นที่ละเอียดอ่อนคือ ดินแดนบรรพบุรุษ ร่างข้อเสนอของ MILF นั้น เสนอว่าถ้าพิจารณา จากประวัติศาสตร์ดินแดนบรรพบุรุษคือดินแดนทั้งหมด รวมทั้ง สภาพแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติของมุสลิม รวมถึงโหนด ที่ดินด้วย** แต่ในที่สุดพื้นที่ที่ตกลงร่วมกันจากทั้งสองฝ่ายที่จะให้ มีการปกครองตนเองคือ ARMM 5 จังหวัด รวมกับอีก 6 เมือง ที่เพิ่มขึ้นมาจากพื้นที่ ARMM เดิม อาทิ บาลอย มูนาย ทาโกลาน ในจังหวัดลาเนาเดออร์ นอร์ท และนอร์ทโคตาบาโต จากข้อตกลง เบื้องต้นร่วมกันดังกล่าวเป็นการขยายพื้นที่ปกครองพิเศษเพิ่มขึ้น มากกว่าเดิมซึ่งจากเดิมมีเพียง 5 จังหวัด สำหรับกลุ่ม MILF พอใจที่ได้พื้นที่เป็นเขตปกครองพิเศษมากขึ้น แต่ทำให้ชาว คริสเตียนและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เกิดความกังวลว่าจะต้องอยู่ ภายใต้การปกครองของ MILF และจะต้องสูญเสียที่ดินที่ตนเอง ครอบครอง ทำให้เกิดความไม่พอใจอย่างมาก เกิดการเคลื่อนไหว คัดค้านอย่างต่อเนื่องจากหลายกลุ่ม โดยเฉพาะนักการเมือง ท้องถิ่นชาวคริสเตียนซึ่งมีอิทธิพลสูงในพื้นที่ และในหลายหมู่บ้าน ที่มีชาวคริสเตียนอาศัยอยู่เป็นหลัก ไม่เห็นด้วยที่จะต้องถูกปกครอง โดยมุสลิมซึ่งมีประชากรน้อยกว่า จนกระทั่งนักการเมืองท้องถิ่น ชาวคริสเตียนได้นำเรื่องขึ้นฟ้องร้องต่อศาลฎีกาว่าข้อตกลงระหว่าง รัฐบาลฟิลิปปินส์กับกลุ่ม MILF ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญชาติ การปรึกษาหารือกับประชาชน **จนกระทั่งศาลฎีกาได้ตัดสินในวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ.2008 ว่าข้อตกลง ดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญ บันที่กร่วมดังกล่าวจึงไม่มีผลในทางปฏิบัติ** ทำให้กระบวนการ สันติภาพสะดุดหยุดลง ข้อเรียกร้องของกลุ่ม MILF จึงไม่บรรลุ ผลในความต้องการปกครองตนเอง ในพื้นที่ที่ได้ตกลงกันใน

ระหว่างเจรจา ส่งผลให้ IMT ซึ่งนำโดย มาเลเซียถอนตัวกลับประเทศ เนื่องจากไม่สามารถทำหน้าที่ต่อไป ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลังจากนั้นเกิดการสู้รบอย่างต่อเนื่องของทั้งสองฝ่ายตามมา

การเจรจาสันติภาพระหว่างรัฐบาลกับฝ่ายขบวนการ ทั้งกลุ่ม MNLF และ MILF ที่ผ่านมาใช้เวลายาวนานมาก เนื่องจาก คู่กรณีแต่ละฝ่ายมีความเข้าใจปัญหาที่ไม่ตรงกัน ทางด้านรัฐบาล เห็นว่าปัญหาของพวกมุสลิมมาจากปัญหาเศรษฐกิจ ความยากจน ทั่วๆ ไป รวมทั้งการด้อยพัฒนาและปัญหาความไม่เท่าเทียมกัน จากการเลือกปฏิบัติ (discrimination) ในขณะที่มุสลิมทุกฝ่าย กลับเชื่อว่าปัญหาที่แท้จริงเป็นปัญหาการเมือง ในเรื่องสิทธิการ กำหนดชะตากรรม (self-determination) ของชาวมุสลิมเอง

ปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคในการจัดการ ความขัดแย้งและความรุนแรงในมินดาเนา

1. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการสร้างสันติภาพระหว่าง รัฐบาลฟิลิปปินส์กับกลุ่ม MNLF และกลุ่ม MILF

1.1 การหยุดชะงักและความไม่ต่อเนื่อง

กรณีกลุ่ม MNLF เมื่อมีซูฮารีแกนนำของ MNLF ซึ่งได้เป็นผู้ว่าของ ARMM คนแรก แต่ต่อมากลับเข้าคุก จนกระทั่งในปี ค.ศ.2007 กองกำลัง MNLF ได้เริ่มสู้รบกับรัฐบาล ฟิลิปปินส์อีกครั้ง

กรณีกลุ่ม MILF ในสมัยประธานาธิบดีเอสตราดา จับกุมแกนนำ MILF ในปี ค.ศ. 2000 ทำให้การเจรจาชะงักงัน มีการแสดงถึงความเป็นปรปักษ์ระหว่างการเจรจา และเกิดการต่อสู้กันในหลายพื้นที่ รวมถึง คำพิพากษาของศาลที่ตัดสิน ให้บันทึกข้อตกลงร่วมระหว่างรัฐบาลฟิลิปปินส์กับกลุ่ม MILF ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญกรณีดินแดนบรพบุรุษ ทำให้เกิดการต่อสู้ ทิ่มตรวจสอบสวนการหยุดยิงที่นำโดยมาเลเซีย ก็ได้ถอนตัวกลับ ประเทศไป

1.2 นโยบายที่เน้นทั้งการปราบปรามและเจรจา ของผู้นำ

กรณีกลุ่ม MNLF การปราบปรามอย่างหนักหน่วง ในสมัยรัฐบาลมาร์กอสต่อกลุ่ม MNLF ทำให้เกิดแรงต้านและการขยายแนวร่วมได้มากขึ้น แม้ว่าต่อมาได้ข้อตกลงร่วมกัน Tripoli Agreement แต่ก็ไม่ได้ดำเนินการให้ไปตามข้อตกลง ดังกล่าวทั้งหมด

กรณีกลุ่ม MILF ในสมัยประธานาธิบดีเอสตราดา เน้นการปราบปรามกลุ่มแบ่งแยกดินแดนไม่เน้นการเจรจา แต่มา ในสมัยประธานาธิบดีอาโรโย ใช้ทั้งนโยบายเจรจาและใช้ทั้ง การทหาร ในช่วงปี ค.ศ. 2001 เน้นการสร้างสันติภาพ แต่พอมา ในปี ค.ศ. 2002-2003 เน้นการปราบปรามไปด้วย โดยสรุปนโยบาย ของอาโรโยสนับสนุนส่งเสริมสันติภาพ แต่ก็ยังมีการใช้นโยบาย ทางทหารควบคู่ไปด้วย

1.3. ขาดฉันทามติร่วมกันในระดับชาติ และใน มินดาเนา สันติภาพในมินดาเนายังคงไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมที่แท้จริงจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้ง มุสลิม ชาติพันธุ์อื่นๆ และคริสเตียน ที่ผ่านมาการเจรจาสันติภาพ นั้น เน้นเฉพาะผู้เกี่ยวข้องในระดับผู้นำกลุ่ม MNLF และ MILF แต่ไม่มีความเกี่ยวข้องจากชุมชน จะเห็นได้ว่าการเจรจาประเด็น ดินแดนบรพบุรุษ มีการคัดค้านอย่างรุนแรงจากผู้นำคริสเตียน และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ไม่เห็นด้วยที่จะให้มีการลงนามในบันทึก ข้อตกลงประเด็นดินแดนบรพบุรุษ การที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ไม่ได้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ในการพูดคุยเพื่อให้ เข้าใจถึงความห่วงใย ความกังวลที่แท้จริง ประเด็นดินแดน บรพบุรุษ และการปกครองโดยมุสลิมเป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อน มาก คริสเตียนมีความกังวลว่าจะต้องสูญเสียที่ดินที่ตนครอบครอง อยู่ให้กับมุสลิม และอยู่ภายใต้การปกครองโดยมุสลิม

1.4 กลุ่มผลประโยชน์ที่สนับสนุนสงคราม เป็นกลุ่ม ที่ได้รับผลประโยชน์จากสงคราม และเป็นผู้สนับสนุนอาวุธ และมี เครือข่ายอุปถัมภ์ เช่น กลุ่มทหารได้รับผลประโยชน์จากงบประมาณ การช่วยเหลือทางการทหารจากต่างชาติ และสิทธิประโยชน์ต่างๆ ในกลุ่มทหาร ผู้นำทหารจำนวนมากเห็นว่าสามารถใช้กำลังทาง การทหารปราบปรามกลุ่มเคลื่อนไหวให้ฝ่ายแพ้ได้ อย่างไรก็ตาม ทหารก็มีความเห็นแตกต่างกันระหว่างวิธีการเจรจากับการสู้รบ นอกจากนี้ยังรวมไปถึงกลุ่มค้ายาเสพติด กลุ่มค้าของหนีภาษี กลุ่มจับตัวเรียกค่าไถ่ ฯลฯ

1.5 ผู้นำ MNLF และ MILF บางคนที่ยังนิยมใช้ วิธีรุนแรงในการต่อสู้ โดยเห็นว่าการเจรจานั้นไม่สามารถทำให้ ปัญหาของตนบรรลุผลได้ จึงต้องใช้วิธีรุนแรงสู้รบกับรัฐบาล เพื่อนำไปสู่การแบ่งแยกดินแดนในอนาคต

2. ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการสร้างสันติภาพระหว่างรัฐบาล ฟิลิปปินส์กับกลุ่ม MNLF และ MILF

ในปัจจุบันสันติภาพก็ยังไม่สามารถเกิดขึ้น ในมินดาเนาอย่างถาวรด้วยหลายเหตุปัจจัย แต่ก็มีหลายปัจจัยที่จะเอื้อให้เกิดสันติภาพในมินดาเนาและนำไปสู่การสันติภาพได้

2.1 ผู้ที่เกี่ยวข้องมีการตระหนักกันมากขึ้นว่าการต่อสู้ในฟิลิปปินส์ไม่เกิดประโยชน์ สงคราม ไม่ทำให้ใครได้รับประโยชน์ เกิดแต่ความสูญเสียส่งผลกระทบต่อพลเรือนด้วย และการสู้รบไม่สามารถทำให้อีกฝ่ายพ่ายแพ้ได้อย่างสิ้นเชิง ดังจะเห็นได้จากความพยายามในการสร้างสันติภาพระหว่างรัฐบาลรามอสกับกลุ่ม MNLF และรัฐบาลอาโรโยกับ กลุ่ม MILF

2.2 รัฐบาลเห็นว่าการเจรจากับกลุ่ม MNLF และ MILF จะเร่งให้เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น ซึ่งปัจจุบันเศรษฐกิจล้าหลังประเทศเพื่อนบ้าน มีภาพพจน์ที่ไม่ดีต่อนักลงทุนภายนอก ซึ่งเห็นว่าเกาะมินดาเนาเป็นสวรรค์สำหรับกลุ่มก่อการร้าย แม้ว่าภายหลังจากมีคำวินิจฉัยจากศาลฎีกาว่าบ้านที่กักขังขอลงร่วมระหว่างรัฐบาลกับกลุ่ม MILF ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ แต่รัฐบาลฟิลิปปินส์ก็ยังคงไว้ซึ่งกระบวนการสันติภาพต่อไปได้ ด้วยการพูดคุยต่อไปกับทั้งกลุ่ม MILF เองหรือกับประชาชนในพื้นที่มินดาเนาโดยตรง

2.3 แนวคิดของผู้นำกลุ่ม MNLF และ MILF กรณี MNLF ผู้นำคือมิซูฮารี มีแนวคิดที่ไม่ได้เน้นใช้ความรุนแรงสุดขั้ว แต่เน้นที่การแก้ไขปัญหากการไม่ได้รับความเป็นธรรมของมุสลิมเป็นหลัก จนกระทั่งได้ข้อตกลงร่วมกันกับรัฐบาลฟิลิปปินส์ กรณี MILF ได้ผู้นำคนใหม่ของ MILF ซึ่งเชื่อในกระบวนการสันติภาพ ซึ่งมีความแตกต่างจากอดีต ที่ไม่จำกัดอยู่เฉพาะการแบ่งแยกดินแดนหรือการปกครองตนเองเท่านั้น เห็นได้จากกลุ่ม MILF ยอมที่จะพูดคุยภายใต้กรอบข้อตกลง ทริโปลิ ค.ศ.1976 ซึ่งได้ทำไว้กับกลุ่ม MNLF

2.4 บทบาทของคนกลางได้รับการยอมรับ กรณีกลุ่ม MNLF ยอมรับบทบาทของลิเบียและอินโดนีเซีย ในฐานะสมาชิก OIC เป็นอย่างมากในการเป็นคนกลาง และรัฐบาลฟิลิปปินส์ก็เห็นด้วยกับการให้ OIC เข้ามา มีบทบาท ด้วยเหตุผลด้านเศรษฐกิจ

กรณี MILF บทบาทของรัฐบาลมาเลเซีย ในฐานะสมาชิกของ OIC ซึ่งทุกฝ่ายต่างให้การยอมรับ บทบาทขององค์กรระหว่างประเทศ ที่ผ่านมา OIC โดยลิเบียและอินโดนีเซีย

มีบทบาทในการไกล่เกลี่ยระหว่างฟิลิปปินส์กับกลุ่ม MNLF ต่อมา ในสมัยเจรจากับกลุ่ม MILF OIC ลดบทบาทลง โดยให้ความสำคัญกับรัฐบาลมาเลเซียในฐานะสมาชิกของ OIC มากขึ้น ซึ่งแม้ว่ามาเลเซียจะถอนตัวกลับประเทศแล้วจากสถานการณ์ทางการเมืองที่ผ่านมา แต่รัฐบาลฟิลิปปินส์และกลุ่ม MILF ก็ยังคงให้การยอมรับอยู่

2.5 ภาคประชาสังคมและองค์กรระหว่างประเทศ มีความพยายามที่จะทำให้เกิดสันติภาพในมินดาเนา ภาคประชาสังคมในมินดาเนาได้รวมตัวกันในนามของ MinCODE - the Mindanao Caucus of Development NGO Networks และเมืองคอร์ดที่ร่วมเป็นสมาชิกกว่า 500 องค์กร และดำเนินกิจกรรมสันติภาพอย่างต่อเนื่องในขณะที่ยังคงกระหว่างประเทศ พยายามให้เกิดการพูดคุยระหว่างรัฐบาลกับกลุ่ม MILF เช่น เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสันติภาพในไอร์แลนด์เหนือ Sir Jonathan Powell and Gerry Kelly มาร่วมประชุมระหว่างวันที่ 14-16 มกราคม 2552 โดยเล่าประสบการณ์ของไอร์แลนด์เหนือที่ประสบความสำเร็จ และให้ข้อเสนอแนะว่าให้ทางกลุ่ม MILF เปิดช่องทางในการเจรจา

ข้อเสนอแนะที่สังคมไทยควรนำมาพิจารณาเป็นบทเรียน

จากบทเรียนที่ได้เรียนรู้ประสบการณ์ทั้งด้านการสู้รบ และการสร้างสันติภาพของรัฐบาลฟิลิปปินส์กับกลุ่ม MNLF และ MILF สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสังคมไทยได้ มีดังนี้

1. ควรทำให้ทั้งพุทธและมุสลิม และศาสนาอื่นๆ ทั้งหมดอยู่ร่วมกันได้บนพื้นฐานของการเคารพในวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน โดยรัฐบาลมีหน้าที่ต้องสร้างความเป็นธรรมให้กับทุกฝ่ายทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมือง

2. รัฐบาลควรส่งสัญญาณว่าจะเร่งสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยเน้นการพูดคุย เสรจจาและพูดคุยกับทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดสันติสู่สังคมไทย

3. ต้องสร้างฉันทามติของชาติว่าต้องการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของสันติภาพ ต้องหาความร่วมมือจากทุกกลุ่มพลังในสังคม อาทิ ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ผู้นำทางการเมือง โดยจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อนำมาซึ่งสันติภาพในสังคม จัดพูดคุยหลายๆ ครั้ง หลายๆ รูปแบบและรณรงค์ผ่านสื่อต่างๆ ให้เห็นว่าสังคมไทยเป็นสังคมสมานฉันท์ และพร้อมจะอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของสันติภาพ และควรเข้าใจความต้องการที่แท้จริงจากเจ้าของ

ประเทศว่าต้องการสิ่งใด

4. ควรพูดคุยหลายๆ ครั้งอย่างไม่เป็นทางการ และลองเปิดใจพูดคุยกันและรับฟังข้อเสนออย่างจริงจัง โดยมีคนกลางที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับ จะทำให้ปัญหาได้รับการแก้ไข ยกตัวอย่างกรณีมินดาเนาแม้ว่ากลุ่มแบ่งแยกดินแดนทั้ง MNLF และ MILF ในช่วงแรกจะยึดจุดยืนคือแบ่งแยกดินแดน แต่ในภายหลังก็เปลี่ยนจุดยืนโดยเน้นที่สิทธิในการปกครองตนเอง ภายใต้รัฐบาลฟิลิปปินส์ที่ต้องเน้นการแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมต่อชาวมุสลิม

5. บทบาทของคนการแก้ไขปัญหามีความสำคัญมากในการทำให้คู่กรณีตกลงกันได้ โดยในช่วงเริ่มต้นอาจเป็นการจัดพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการหลายๆ ครั้ง เพื่อไม่ให้คู่กรณีรู้สึกผูกมัด และต้องบรรลุข้อตกลงให้ได้ แต่เป็นการพูดคุยเพื่อทำความเข้าใจซึ่งกันและกันอย่างจริงจัง ต้องอาศัยระยะเวลา และเมื่อสถานการณ์สุกงอม ทั้งสองฝ่ายก็จะขึ้นสู่โต๊ะเจรจาด้วยความเต็มใจ คนกลางจะเข้ามามีบทบาททำให้บรรยากาศในการเจรจาลดความตึงเครียดลง เช่น ขอให้มีการหยุดยิง หยุดความรุนแรงระหว่างที่มีการเจรจาดังนั้น กระบวนการคัดเลือกคนกลางที่ทั้งสองฝ่ายให้การยอมรับจึงมีความสำคัญ และคนกลางควรที่จะมีทักษะสำคัญในการทำหน้าที่ผ่าทางตันเมื่อคู่กรณีไม่สามารถพูดคุยกันได้ เพื่อช่วยให้ทั้งสองฝ่ายหาข้อตกลงร่วมกันได้ ไม่ควรที่จะเน้นแต่ผลงานให้คู่กรณีตกลงกัน แต่ต้องตกลงกันบนพื้นฐานของการยอมรับอย่างแท้จริง และต้องมีกระบวนการติดตามผลว่าทั้งคู่กรณีได้ทำตามข้อตกลงร่วมกันหรือไม่

6. ถ้าหากทุกฝ่ายพร้อมในการขึ้นสู่โต๊ะเจรจา ต้องมีจุดร่วมกันคือ ไม่มีการแบ่งแยกดินแดนและการขอเรียกร้องให้เป็นเอกราช แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการประกันสิทธิของมุสลิมทุกคนให้เท่าเทียมกันกับทุกคนในประเทศไทย สิ่งสำคัญคือการเจรจาจะต้องดำเนินต่อไปแม้ว่าจะใช้เวลายาวนานเพียงใด แม้ว่าในระหว่างการเจรจาถ้าเกิดการสู้รบต่อสู้กันเกิดขึ้น ต้องเปิดช่องทาง มีพื้นที่ให้กับการพูดคุยกันต่อไปมิเช่นนั้นจะนำมาซึ่งความสูญเสียจนยากที่จะเยียวยา

7. ภาคประชาสังคมและองค์กรระหว่างประเทศ ควรทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการเพื่อทำให้เกิดสันติภาพอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- วันชัย วัฒนศัพท์. 2547. **ความขัดแย้งหลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยา สุจริตธนารักษ์. 2542. **การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองอินโดนีเซีย**. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธีมหาวิทยาลัยมหิดล. 2550. "สู่ประชาธิปไตยที่ปลดปล่อย : ความสำคัญของการถ่ายโอนอำนาจ กรณีจังหวัดชายแดนใต้ มินดาเนาและปาปัวตะวันตก." **รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการระดับภูมิภาค, 16-17 มกราคม 2550**, ม.ป.ท.
- สีดา สอนศรี. 2549. "สันติวิธีกับการแก้ปัญหาคความขัดแย้งในมินดาเนา : ข้อคิดสำหรับประเทศไทย". **วารสารสถาบันพระปกเกล้า**. 4, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2549) : 61-85.
- _____. 2537. **ฟิลิปปินส์ จากสงครามโลกครั้งที่ 2 สู่พลังประชาชน**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว. 2548. **สงครามเงา : วิกฤตการณ์ก่อการร้ายโลก และปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้**. กรุงเทพฯ. : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Abhoud Syed M. Lingga. 2007. "Towards Liberating Democracy: Devolution of power matters." in Lingga Conflict in Mindanao root cause and status. **เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างวันที่ 16-17 มกราคม 2007**. อัดสำเนา.
- Asia foundation. 2551. "Conflict Management Program." **เอกสารประกอบการศึกษาดูงาน ณ สถานทูตฟิลิปปินส์ มกราคม 2551 ณ ประเทศฟิลิปปินส์**. อัดสำเนา.
- Atty.Marie J.Yuviengco. "THE SPCPD and the GRP-MNLF Peace Agreement, the betrayal of the Bangsa-Moro struggle for freedom and self-determination." (Online) Retrieved November 20, 2008 from <http://www.philpeacecenter.org>

Encarnacion Tadem, Teresa S. and Morada, Noel M. (editors). 2006. **Philippine Politics and Governance Challenges to Democratization and Development**, Philippines : Department of Political Science, University of the Philippines.

International Crisis Group. 2004. "Southern Philippines Backgrounder : Terrorism and the Peace Process." (Online) Retrieved July 2004 from <http://www.crisisgroup.org>

_____. 2009. "The Philippines: Running in Place in Mindanao." (Online) Retrieved February 16, 2009 from <http://www.crisisgroup.org>

_____. 2008. "The Philippines : The collapse of Peace in Mindanao." (Online) Retrieved October 23, 2008 from <http://www.crisisgroup.org>

Rood, Steven. 1997. **Forging Peace in Mindanao : The Role of Civil Society**. Washington D.C : East West Center Washington .

Santos, Soliman M. 2005 . "Peace Negotiations Between the Philippine Government and the Moro Islamic Liberation Front : Causes and Prescriptions." (Online) Retrieved January, 2005 from <http://www.eastwestcenterwashington.org>

Torres, Wilfredo Mango. 2007. **Rido Clan Feuding and Conflict Management In Mindanao**. The Asia Foundation. Manila: Philippines Press.

United States Institute of Peace. 2004. "Ancestral domain in Comparative Perspective." (Online) Retrieved February 2004 from <http://www.usip.org>

_____. 2005. "The Mindanao Peace Talks : another Opportunity to Resolve the Moro Conflict in the Philippines." (Online) Retrieved January, 2005 from <http://www.usip.org>

Villanueva, Cesar and Aguilar, George. 2008. **The Reintegration of the Moro National Liberation Front in Mindanao**. Bacolod City, Philippines : Centre for International Cooperation and security.

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

SRIPATUM UNIVERSITY

>> ชลัท ประเทืองรัตนา

จบการศึกษาระดับปริญญาโท ด้านรัฐศาสตร์ สาขาวิชาการปกครอง รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และปริญญาตรี ด้านสังคมศาสตร์พัฒนา อักษรศาสตร์บัณฑิต จากมหาวิทยาลัยศิลปากร ปัจจุบันทำงานในตำแหน่ง นักวิชาการ สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า ผลงานวิชาการ เช่น Mediation in Thailand : Key to success and failure, ประชาพิจารณ์ปัญหาและทางออกในประเทศไทย